

Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή & τον Αθλητισμό
Τόμος 14 (3), 11 - 28
Δημοσιεύτηκε: Σεπτέμβριος 2016

Inquiries in Sport & Physical Education
Volume 14 (3), 11 - 28
Released: September 2016

www.pe.uth.gr/emag

ISSN 1790-3041

The Teaching Approach of Olympic Education Programmes

Alexandros Makris, Konstandinos Georgiadis, & Konstandinos Mountakis
University of Peloponnese, Department of Sports Management, Sparta, Hellas

Abstract

The purpose of this research is to study which co-operative teaching methods can serve as the basic teaching and educational tools for the realization of Olympic Education programmes at schools. Today, it has been observed intense mobility in the field of teaching, with the introduction in the educational systems child centered teaching approaches. For the implementation of Olympic Education programs co-operative teaching methods are used, which stems from modern teaching concepts which are used by the contemporary pedagogical science. The main methodological approach for introducing Olympic Education programs is the project method, which has been used for the implementation of educational programmes in almost all the countries of the European Union, but also in other countries of the world. From this research, it was found that the efforts of the modern school in introduction innovative projects like the Olympic Education presupposes the establishment of co-operative teaching methods and especially the project method. Those instructional approaches are based on the active involvement of students and teachers alike.

Keywords: *Project method, co-operative teaching, Olympic Education*

Διδακτική Προσέγγιση Προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας

Αλέξανδρος Μακρής, Κωνσταντίνος Γεωργιάδης, & Κωνσταντίνος Μουντάκης

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Τμήμα Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού, Σπάρτη

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετηθούν και να αναδειχθούν ομαδοσυνεργατικές μέθοδοι διδασκαλίας, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν τα βασικά διδακτικά και εκπαιδευτικά εργαλεία για την υλοποίηση προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας. Σήμερα παρατηρείται έντονη κινητικότητα στον χώρο της διδακτικής, με την εισαγωγή στα εκπαιδευτικά συστήματα παιδοκεντρικών προσεγγίσεων. Έτσι, για την εφαρμογή προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας χρησιμοποιούνται ομαδοσυνεργατικές μέθοδοι διδασκαλίας, οι οποίες απορρέουν από τις σύγχρονες διδακτικές αντιλήψεις τις οποίες χρησιμοποιεί η σύγχρονη παιδαγωγική. Η βασικότερη μεθοδολογική προσέγγιση για την εφαρμογή προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας είναι η μέθοδος project, η οποία εφαρμόζεται για την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων σχεδόν στο σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και σε άλλες χώρες του κόσμου. Σύμφωνα με την έρευνα διαπιστώνουμε ότι, οι προσπάθειες του σύγχρονου σχολείου στην εισαγωγή καινοτόμων προγραμμάτων όπως η Ολυμπιακή Παιδεία, με την εφαρμογή εναλλακτικών διδακτικών προσεγγίσεων, που βασίζονται στην ενεργό εμπλοκή των μαθητών αλλά και όλων των φορέων που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία, προϋποθέτουν την εφαρμογή ομαδοσυνεργατικών μεθόδων διδασκαλίας και ιδιαίτερα της μεθόδου project.

Λέξεις κλειδιά: Project, ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, Ολυμπιακή Παιδεία, εκπαίδευση

Εισαγωγή

Η ανάλυση και η μελέτη οποιασδήποτε μεθόδου η οποία αναπτύσσεται σε κάθε πεδίο διαρθρωμένης νοητικής δραστηριότητας με αναφορά σε κάποιους σκοπούς και στόχους γίνεται με τη συμβολή μιας μεθοδολογίας. Η μέθοδος διδασκαλίας στη σχολική πράξη είναι μια διαδικασία που διευθύνεται από το σύνολο κάποιων αρχών και αποτελείται από μία σειρά ενεργειών και διαδικασιών για να εξασφαλιστεί η επιτυχία στη διαδικασία της μάθησης (Πετρουλάκης, 1992).

Η εφαρμογή μιας συγκεκριμένης μεθοδολογίας στην εκπαιδευτική πράξη, ταξινομεί, συγκρίνει και δικαιολογεί την προτίμηση μιας κατεύθυνσης περισσότερο από μιας άλλης και από ερευνητικής άποψης εντάσσεται στον κύκλο των επιστημών οι οποίες επικεντρώνονται σε φαινόμενα συμπεριφοράς ή γνωστικής ενέργειας. Η επιλογή, την κατάλληλη στιγμή της μορφωτικής διαδικασίας εξαρτάται από τον εκπαιδευτικό, ο οποίος και θα πρέπει να γνωρίζει ότι η κάθε μεθοδολογία μεταφέρει πολλές τεχνικές οι οποίες έχουν αναπτυχθεί και σε άλλες εκπαιδευτικές περιοχές (Σωτηράκου-Χανιώτη, 1995).

Σήμερα παρατηρείται έντονη κινητικότητα στον χώρο της διδακτικής, με την εισαγωγή στα εκπαιδευτικά συστήματα παιδοκεντρικών προσεγγίσεων. Έτσι, για την εφαρμογή προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας χρησιμοποιούνται ομαδοσυνεργατικές μέθοδοι διδασκαλίας, τις οποίες εκφράζουν οι σύγχρονες διδακτικές αντιλήψεις τις οποίες χρησιμοποιεί η σύγχρονη παιδαγωγική. Η βασικότερη μεθοδολογική προσέγγιση είναι η μέθοδος project, η οποία εφαρμόζεται για την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων σχεδόν στο σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και σε άλλες χώρες του κόσμου (CIDREE, 1998).

Την αφετηρία της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας θα πρέπει να την αναζητήσουμε στη φιλοσοφική κίνηση του πραγματισμού, σύμφωνα με την οποία η αλήθεια συνίσταται στην πρακτική ωφέλεια και στη λειτουργικότητα της μέσα στη ζωή. Η κίνηση αυτή αναπτύχθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα και ιδιαίτερα στο εκπαιδευτικό σύστημα των Ηνωμένων Πολιτειών, που αντιμετωπίζει την γνώση και τη σκέψη, ως μέσα ή εργαλεία για δράση και πρακτική εφαρμογή, ενάντια στη θεωρητική υπερβολή ως αυτοσκοπός στη μαθησιακή διαδικασία (Γαρατόρη -Τσαλκατίδου, 2002). Πρώτος εφάρμοσε στην πράξη το ομαδοκεντρικό σύστημα ο Dewey, ο οποίος υποστήριξε ότι η δημοκρατική λειτουργία είναι μία συνεχής διαδικασία διαλεκτικής μεταξύ όλων των πολιτών, που επιχειρούν να προσδιορίσουν τα προβλήματα και να αναζητήσουν λύσεις σε αυτά, ώστε να προφέρει ευκαιρίες βίωσης της δημοκρατικής συμπεριφοράς και δράσης (Ματσαγγούρας, 2004).

Τις θέσεις του Dewey μορφοποίησε σε συγκεκριμένη διδακτική προσέγγιση ο μαθητής και διάδοχός του W. Kilpartick στην εργασία του *The Project Method* (1918) και στηρίζονταν στις ακόλουθες βασικές αρχές:

- Η διδασκαλία δεν πρέπει να προσφέρει έτοιμες λύσεις, αλλά να βοηθάει το μαθητή να αναπτύξει μόνος του μεθόδους δράσης.
- Αυτοκαθορισμός της προσωπικότητας σημαίνει υποχρέωση του ατόμου να αναλαμβάνει τις ευθύνες δράσης του.
- Η χρήση συμβόλων μάθησης πρέπει να τίθεται στην υπηρεσία πραγματικών εμπειριών.
- Δεν είναι δυνατόν να πετύχει μία μορφωτική διαδικασία, αν η προσφορά εμπειριών δεν σχετίζεται με ότι αισθάνεται, βλέπει και αγαπάει ήδη το παιδί (Kilpartick, 1918).

Στη σχετική βιβλιογραφία αναφέρονται διάφορες έρευνες για τη σημασία της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας στη διδακτική διαδικασία. Σε εφαρμογή ενός μοντέλου ομαδικής εργασίας, τα αποτελέσματα έδειξαν μια υπεροχή των μαθητών σε σχέση με μαθητές παραδοσιακής διδασκαλίας και αφορούσαν στην επίλυση γνωστικών προβλημάτων και αύξηση της κοινωνικής συμπεριφοράς (συνεργατικότητα, επικοινωνία, ομαδικότητα κ.λπ.) (Frey, 1998). Ανάλογη έρευνα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου του Helsinki, στην εφαρμογή ενός διδακτικού μοντέλου που έδινε έμφαση στον κοινό σχεδιασμό, οι μαθητές που πραγματεύτηκαν θέματα σχετικά με τα ενδιαφέροντά τους, έδειξαν να είναι περισσότερο αυθόρμητοι και με σημαντική βελτίωση στον κοινωνικό και συναισθηματικό τομέα (Χρυσάφιδης, 2006). Στις ΗΠΑ, έπειτα από μακροχρόνιες μελέτες σε έρευνες σχετικά με την εφαρμογή ομαδοσυνεργατικών μοντέλων διδασκαλίας, δημιουργήθηκε ένα σύνολο αρχών που αφορούν στην ορθή πρακτική για τους εκπαιδευτικούς. Σύμφωνα με αυτές τις αρχές θα πρέπει να ενθαρρύνεται η συνεργασία εκπαιδευτικού - μαθητή, να προωθείται η συνεργασία μεταξύ

των μαθητών, να ενθαρρύνεται η ενεργός μάθηση, να προωθεί υψηλές προσδοκίες και να σέβεται τα διαφορετικά ταλέντα των μαθητών και την ποικιλία των τρόπων μάθησης (Jaques, 2001).

Στη χώρα μας, βασικός λόγος που συνέβαλλε στην επιτυχία του προγράμματος της Ολυμπιακής Παιδείας ήταν οι ομαδοσυνεργατικές μέθοδοι διδασκαλίας και ιδιαίτερα η μέθοδος project, αφού δημιούργησαν τις προϋποθέσεις στους μαθητές αλλά και στους εκπαιδευτικούς να ξεφύγουν από το καθιερωμένο διδακτικό πλαίσιο. Οι μαθητές αναζήτησαν, ερεύνησαν, ανέλαβαν πρωτοβουλίες, δημιούργησαν και το πρόγραμμα έγινε πιο ελκυστικό και ενδιαφέρον. Μέσα από τις ομαδικές εργασίες καλλιέργησαν δεσμούς συνεργασίας, φιλίας, επικοινωνίας που ως αποτέλεσμα είχαν την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης στα θέματα που εξεργάστηκαν. Οι εκπαιδευτικοί υλοποιώντας το πρόγραμμα με τις νέες μεθόδους, βελτίωσαν το επίπεδο της διδακτικής πράξης και αυτό συνέβαλε στην αναβάθμιση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού έργου (Μουντάκης, Γολεγού, Βουζικά & Παπαδόπουλος, 2002, Θεοδωράκης, Γραμματικόπουλος, & Γούδας, 2003).

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετηθούν και να αναδειχθούν ομαδοσυνεργατικές μέθοδοι διδασκαλίας, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν τα βασικά διδακτικά και εκπαιδευτικά εργαλεία για την υλοποίηση προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας.

Ομαδοσυνεργατικές μέθοδοι διδασκαλίας

Η μέθοδος project

Σύμφωνα με τον Frey, ως «μέθοδο project» μπορούμε να θεωρήσουμε τον τρόπο της ομαδικής διδασκαλίας στην οποία συμμετέχουν αποφασιστικά όλοι και η ίδια διδασκαλία διαμορφώνεται και διεξάγεται από όλους όσους συμμετέχουν (Frey, 1998). Υπάρχουν διάφορα είδη projects και η τυπολογία τους ποικίλλει ανάλογα με τα κριτήρια και διακρίνονται, ανάλογα με τον χρόνο που απαιτεί η διεξαγωγή τους, σε μικρά, μέτρια και μεγάλα. Τα μικρά projects απασχολούν τους μαθητές το πολύ μέχρι έξι διδακτικές ώρες, τα μέτρια από μια εβδομάδα μέχρι και ένα μήνα, ενώ τα μεγάλα projects μπορεί να τους απασχολήσουν και ολόκληρη χρονιά ή περισσότερο. Τα είδη των projects διαφοροποιούνται επίσης ανάλογα με το θέμα το οποίο έχουν επιλέξει οι μαθητές και μπορεί να είναι απλό, σύνθετο, επίκαιρο, ενδιαφέρον, εύκολο, δύσκολο κ.τ.λ. τον τρόπο συλλογής του υλικού και σύνθεσης της εργασίας (Frey, 1998, Σουλιώτη, & Παγγέ, 2004).

Φάσεις ή στάδια διαδικασίας εφαρμογής της μεθόδου. Σε μια γενική θεώρηση της μεθόδου project μπορούμε να διακρίνουμε τέσσερα βασικά στάδια: α) προβληματισμός, β) προγραμματισμός των διδακτικών δραστηριοτήτων, γ) διεξαγωγή των δραστηριοτήτων, δ) αξιολόγηση. Το πέρασμα από τα τέσσερα στάδια είναι βοηθητικό για την οργανωμένη παρουσίαση της όλης ερευνητικής διαδικασίας και το καθένα από τα στάδια αυτά, όπως θα φανεί παρακάτω, μπορεί να αναλυθεί σε μια σειρά από επιμέρους φάσεις.

Η φάση του προβληματισμού (επιλογής και διερεύνησης του θέματος). Στο στάδιο αυτό λαμβάνουν χώρα όλες εκείνες οι διαδικασίες που αναφέρονται στην επιλογή, την ευαισθητοποίηση και τη διερεύνηση του θέματος. Γι αυτό στη φάση αυτή θα πρέπει να ληφθούν υπόψη δύο βασικά κριτήρια που θα βοηθήσουν στην **επιλογή των θεμάτων** και θα δώσουν έναυσμα για διδακτική δράση. Το πρώτο κριτήριο είναι η ένταση του προβληματισμού, δηλαδή κατά πόσο ο προβληματισμός δεν αποτελεί εκδήλωση μιας τυχαίας αναφοράς, ενός στιγμιαίου αυθορμητισμού, αλλά είναι μια κατάσταση που προκαλεί συνεχές ενδιαφέρον και ως πρόταση επαναλαμβάνεται. Το δεύτερο κριτήριο είναι κατά πόσο ο προσωπικός προβληματισμός κάποιου μέλους της διδακτικής ομάδας, μπορεί να προκαλέσει το ενδιαφέρον της μεγαλύτερης μερίδας των ατόμων, ώστε να γίνει αντικείμενο έρευνας (Χρυσοφίδης, 2006).

Αφού επιλεγεί ένα συγκεκριμένο θέμα, ο εκπαιδευτικός φροντίζει για την ευρύτερη **ευαισθητοποίηση** των μαθητών και μπορεί να χρησιμοποιήσει έντυπο και οπτικοακουστικό υλικό. Από κοινού καθορίζουν τα χρονικά όρια που θα διεξαχθεί η συζήτηση και η ανταλλαγή των απόψεων σχετικά με την πρωτοβουλία και ορίζουν τους κανόνες σύμφωνα με τους οποίους θα διεξαχθεί η συζήτηση (Frey, 1998).

Η **διερεύνηση** του θέματος είναι η καθαυτή διαδικασία της ανταλλαγής των απόψεων. Εξετάζουν την πρόταση, προσπαθούν να κατανοήσουν το περιεχόμενό της και αυτενεργούν εκφράζοντας τις δικές τους επιθυμίες για δράση. Κατά τη φάση της διερεύνησης, το δυσκολότερο σημείο αναζήτησης είναι η προσπάθεια ώστε να εμφανιστούν οι πτυχές του θέματος που θα αποτελέσουν τα στοιχεία αναζήτησης, αλλά και δι-

δακτικές δραστηριότητες, ικανές να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της ομάδας αλλά και των στόχων του προγράμματος (Χρυσάφιδης, 2006).

Ενδεικτικά παραδείγματα θεμάτων τα οποία υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος της Ολυμπιακής Παιδείας στα σχολεία της χώρας μας (ΥΠΕΠΘ, 2003, Μακρής, 2013), είναι τα εξής:

Αρχαίοι Αγώνες

- Ανακαλύπτοντας το Ολυμπιακό Πνεύμα στους αρχαίους Ολυμπιακούς Αγώνες.
- Άθλα επί Πατρόκλω: Το Αγωνιστικό Πνεύμα από το παρελθόν στο παρόν.
- Η ιστορία της Καλλιπάτειρας.
- Ιεροί Πανελλήνιοι Αγώνες.
- Μινωική Κρήτη: Η απαρχή του αθλητισμού και του πολιτισμού.
- Ο Ηρακλής ως μυθική προσωπικότητα και πρόγονος του Ολυμπισμού.
- Παιχνίδια ως προετοιμασία ολυμπιακών αθλημάτων παιδών στην αρχαία Ελλάδα.
- Τελετές και Ολυμπιακά αθλήματα στην αρχαία Ελλάδα.

Σύγχρονοι Αγώνες

- Η τελετή έναρξης και λήξης των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων, ως μέσον προβολής του πολιτισμού της κάθε χώρας.
- Η ιστορική εξέλιξη του γυναικείου αθλητισμού στους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες – Ισότητα.
- Οι σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες μέσα από το γραμματόσημο.
- Σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες. Οδοιπορικό στον χώρο και στον χρόνο.
- Ολυμπιονίκες – Αθλητές – Ήρωες. Από την αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων μέχρι και σήμερα.
- Τα Ολυμπιακά σύμβολα αναλλοίωτα στο πέρασμα του χρόνου.
- Το ταξίδι των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων μέχρι σήμερα.

Κοινωνικά Μηνύματα

- Διαχρονικές Αξίες και ανθρώπινες σχέσεις στη διαμόρφωση του παγκόσμιου πολιτισμού.
- Η ιδέα της Ολυμπιακής εκχειρίας ως θεμέλιο της παγκόσμιας ειρήνης.
- Ντόπινγκ: Μια σύγχρονη μάστιγα του Αθλητισμού.
- Ο "άλλος" στο σχολείο - ρατσισμός και εκπαιδευτική κοινότητα. Διαστάσεις της πολιτισμικής ταυτότητας.
- Ο Εθελοντισμός στους Ολυμπιακούς Αγώνες, αλλά και στην καθημερινή μας πράξη.
- Οι Ολυμπιακοί Αγώνες ως ευκαιρία κατάρτησης των φυλετικών διακρίσεων και αποδοχής της διαφορετικότητας.

Ηθικά Μηνύματα

- Ψάχνοντας στα μονοπάτια του χρόνου για την αρετή και τον Αγώνα.
- Πιο γρήγορα – Πιο ψηλά – Πιο δυνατά.
- Επώνυμοι και ανώνυμοι ήρωες του χθες και του σήμερα.....μες στα σκοτεινά δείχνουν το δρόμο.
- Θέλω, μπορώ και συμμετέχω για το ωραίο, το μεγάλο, το αληθινό.
- Ολυμπιακό Πνεύμα: διαχρονικός εμπνευστής καλλιτεχνικής δημιουργίας και εκφραστής πανανθρώπινων αξιών.
- Το Ολυμπιακό Ιδεώδες μέσα από τον λόγο, τη μουσική και τον αθλητισμό.
- Χρωματίζοντας την κίνηση και την ιδέα των Αγώνων.

Παραολυμπιακοί Αγώνες

- Παραολυμπιακοί Αγώνες – Η Γιορτή της ανθρώπινης θέλησης.
- Ημίθεοι Ψυχής. Παραολυμπιονίκες του κόσμου.
- "Η φλόγα φωτίζει και αυτά..." υιοθέτηση Παραολυμπιακών αθλημάτων.
- Παραολυμπιακοί Αγώνες και άτομα με κινητικές αναπηρίες.
- Πανόραμα Παραολυμπιακών Αγώνων – ανεκτική και ανοιχτή κοινωνία.
- Παραολυμπιακοί Αγώνες – Στα όρια του ανθρώπινου σώματος.

- Παραολυμπιακοί Αγώνες. Δικαίωμα στη διαφορετικότητα.

Ολυμπιακά Αθλήματα

- Γνωριμία με τα μη διαδεδομένα Ολυμπιακά Αθλήματα.
- Γνωριμία των μαθητών με τα αγωνίσματα του χειμερινού προγράμματος των Ολυμπιακών Αγώνων.
- Μαραθώνιος αξιών.
- Πένταθλο στην αρχαιότητα – Μοντέρνο πένταθλο στους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες.
- Η εξέλιξη των Ολυμπιακών αθλημάτων από την αρχαία εποχή έως σήμερα.
- Γνωρίζουμε τα αθλήματα, βιώνουμε της Ολυμπιακές αξίες, προάγουμε την ποιότητα ζωής μας.

Η φάση του προγραμματισμού των διδακτικών δραστηριοτήτων

Α. Προσδιορισμός θεματικών ενότητων: Σε αυτή τη φάση αρχίζει η υλοποίηση της πρωτοβουλίας και καταβάλλεται προσπάθεια, ώστε οι προτάσεις να μετατραπούν σε πράξη. Αντικείμενο αυτής της προσπάθειας είναι ο προσδιορισμός των δραστηριοτήτων με τις οποίες θα ασχοληθεί η ομάδα στο σύνολό της, αλλά και στις επιμέρους υποομάδες και έμμεσα η προδιαγραφή ενός πλέγματος υποχρεώσεων που θα αναλάβει ο κάθε μαθητής στο πλαίσιο της συνολικής δράσης, των πηγών που θα χρησιμοποιηθούν, της οργάνωσης των διδακτικών επισκέψεων, των προσώπων που θα βοηθήσουν, του τρόπου ανάθεσης των δραστηριοτήτων κ.τ.λ. (Frey, 1998).

Β. Συγκρότηση Ομάδων: Στη διαμόρφωση των ομάδων συντελούν αρκετοί παράγοντες με τους οποίους μπορεί να συσχετισθεί το μέγεθος μιας ομάδας, όπως η ηλικία των μαθητών, ο αριθμός των μαθητών της τάξης, ο βαθμός δυσκολίας του ομαδικού έργου, ο διαθέσιμος χρόνος κ.λπ. Πολλοί ερευνητές προτείνουν, ως ιδανική μορφή ομαδικής διδασκαλίας αυτές των 3-5 μελών, όπου κάθε μέλος έχει περισσότερες ευκαιρίες να εκφράσει την άποψη του και να παρουσιάσει τις ιδέες του. Η οργανωτική δομή της μικρής ομάδας δεν απαιτεί ιδιαίτερες συνεργατικές δεξιότητες και είναι πιο κατάλληλη για μαθητές που δεν έχουν εμπειρία στην ομαδική διδασκαλία (Αναγνωστοπούλου, 2001). Στις πολυπληθείς ομάδες (περισσότερα από 6 άτομα), χρειάζεται καλή οργανωτική δομή, περισσότερος χρόνος για την επεξεργασία των δραστηριοτήτων, υπάρχουν δυσκολίες επικοινωνίας και οι πολύπλοκες ενδοομαδικές σχέσεις επικοινωνίας που απαιτούνται, καθιστούν αδύνατη τη συνεργασία των μαθητών (Jaques, 2001).

Η συγκρότηση των ομάδων μπορεί να γίνει με βάση τα ενδιαφέροντα των μαθητών, όπου δηλώνουν τη θεματική με την οποία επιθυμούν να ασχοληθούν, χωρίς να γνωρίζουν ποιοι θα είναι οι άλλοι που θα προτιμήσουν την ίδια ομάδα ή με βάση τις διαπροσωπικές τους σχέσεις. Και οι δύο τρόποι μπορούν να εφαρμοστούν, αλλά πολλές φορές παρουσιάζουν δυσκολίες διότι οι μαθητές δεν έχουν μάθει να λειτουργούν σε ομάδες, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα συνεργασίας, να παραγκωνίζονται οι μετριοτεροι από τους καλούς μαθητές, οι περισσότεροι να αδιαφορούν και να μην έχουν κανένα όφελος από την όλη εκπαιδευτική διαδικασία. Στην περίπτωση αυτή η επέμβαση του εκπαιδευτικού είναι σημαντική, ώστε να συμβάλει στην ομαλοποίηση των σχέσεων (Καμαρινού, 2000).

Γ. Κατανόηση των θεμάτων στις ομάδες και καταγραφή ιδεών για δραστηριότητες: Στο στάδιο αυτό αποφασίζεται με τι ακριβώς θα ασχοληθούν τα μέλη της ομάδας, είτε ατομικά, είτε χωρισμένα σε μικρότερες ομάδες, ποια μεθοδολογία θα χρησιμοποιήσουν, τι δραστηριότητες θα υλοποιήσουν, ποιους εξωσχολικούς χώρους θα επισκεφτούν κ.λπ. Όσο αναλυτικότερος και καλύτερα οργανωμένος είναι ο προγραμματισμός των δραστηριοτήτων, τόσο ευκολότερα θα διεξαχθεί η έρευνα. Ο σχεδιασμός των δραστηριοτήτων χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή ώστε να προσφέρουν στους μαθητές δυνατά βιώματα και χρήσιμες εμπειρίες, να προσδιοριστεί η γνώση που έχει αποκτηθεί, αλλά κυρίως και η αλλαγή του τρόπου με τον οποίο βιώνουν, αντιλαμβάνονται και κατανοούν τα πράγματα (Jaques, 2001).

Η φάση της διεξαγωγής των δραστηριοτήτων

Στο στάδιο αυτό, η ομάδα εργασίας υλοποιεί τις προγραμματισμένες από το προηγούμενο στάδιο δραστηριότητες και αντιστοιχεί σ' αυτό που ονομάζουμε επιβεβαίωση ή διάψευση των υποθέσεων, έλεγχο και κριτική. Καταρχήν, γίνεται η συλλογή των πληροφοριών και εκτός του ότι είναι ιδιαίτερα σημαντική στην όλη εξέλιξη του project, συνήθως είναι αυτή που χρειάζεται και τον περισσότερο χρόνο. Είναι χρήσιμο στη διάρκεια της φάσης αυτής να γίνονται, διαλείμματα ενημέρωσης και ανατροφοδότησης και να συγκεντρώ-

νονται όλοι μαζί με σκοπό να ενημερωθούν για την εξέλιξη της έρευνας και να ανταλλάξουν γνώμες για τις επόμενες δραστηριότητες. Στα διαλείμματα αυτά οι μικρότερες ομάδες παρουσιάζουν τα στοιχεία που συνέλεξαν, ακούν τα σχόλια των υπόλοιπων ομάδων και αποφασίζουν για τη συνέχεια της έρευνας (Ταρατόρη - Τσαλκατίδου, 2002).

Αφού ολοκληρωθεί η συλλογή των πληροφοριών από τις ομάδες, ακολουθεί η φάση της σύνθεσης και της επεξεργασίας. Η ταξινόμηση του υλικού διευκολύνεται εάν οι μαθητές διασταυρώσουν τα στοιχεία που συγκέντρωσαν, για να ελέγξουν την ορθότητα των υποθέσεων τους και να απαντήσουν στα ερωτήματα της έρευνάς τους (Καμαρινού, 2000). Οι καταγεγραμμένες πληροφορίες ανακοινώνονται προς όλους, συζητούνται, συγκρίνονται και αξιολογούνται. Καταγράφονται τα στοιχεία, γίνονται σχεδιαγράμματα, συμπληρώνονται και όλα αυτά μαζί με το αρχικό υλικό της ευαισθητοποίησης, αλλά και ότι άλλο υλικό έχουν συλλέξει οι ομάδες αποτελούν έναν εξαιρετικό οδηγό της εξέλιξης του προγράμματος. Το υλικό αυτό μπορεί να εκτεθεί σε έναν ειδικά διαμορφωμένο χώρο του σχολείου και να αποτελεί ερέθισμα για σκέψη και δράση και άλλων μαθητών, εκπαιδευτικών, γονιών (Frey, 1998).

Η φάση της αξιολόγησης

Στο τέταρτο στάδιο οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί, αξιολογούν το αποτέλεσμα της εργασίας τους, εξετάζουν την επίτευξη ή μη των στόχων που είχαν τεθεί και διακρίνουν τα θετικά και αρνητικά στοιχεία της όλης διαδικασίας. Με τον τρόπο αυτό συνειδητοποιούν τη γνώση που αποκόμισαν, ενώ ο εκπαιδευτικός επωφελείται και από την εμπειρία των μαθητών για τον σχεδιασμό μελλοντικών εργασιών (Jaques, 2001). Ο εκπαιδευτικός, για να διαπιστώσει την ικανοποίηση των μαθητών από τη συμμετοχή τους στη διεξαγωγή του project, έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει διάφορα εργαλεία, όπως για παράδειγμα την ελεύθερη συζήτηση, το ερωτηματολόγιο, το φύλλο αξιολόγησης του μαθητή (Χρυσσαφίδης, 2006). Μία τέτοιου τύπου αξιολόγηση περιέχει τόσο ετεροαξιολόγηση, όσο και αυτοαξιολόγηση, εκφράζεται θετικά κι όχι αρνητικά και στοχεύει στην βελτίωση της εργασίας και όχι στην κατάκριση του ατόμου. Τελικά, στην αξιολόγηση του project, αυτό που κυρίως μας ενδιαφέρει είναι το κατά πόσο οι γνώσεις και οι εμπειρίες που αποκτήθηκαν διαμόρφωσαν καινούργιες αξίες και συμπεριφορές, οι οποίες αποτελούν και την ουσία της πραγματικής μάθησης (Frey, 1998, Stenhouse, 2003).

Ομαδοσυνεργατικές μέθοδοι διδασκαλίας σε θεωρητικές - εικαστικές δραστηριότητες προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας

Παιχνίδι ρόλων (role playing)

Η βασική αρχή αυτής της διδακτικής μεθόδου είναι η συμμετοχή των μαθητών, είτε ως παίκτες ρόλων, είτε ως παρατηρητών, σε πραγματικά κοινωνικά προβλήματα της ζωής. Οι μαθητές υποδύονται ρόλους, που συνδέονται με μία εξεταζόμενη κατάσταση, ώστε μέσα από το βίωμα, να την κατανοήσουν καλύτερα και να ενθαρρύνουν την ενσυναίσθηση, όσο και τις αντιδράσεις τους απέναντί της.

Το παιχνίδι ρόλων μπορεί να αποτελείται από τα εξής στάδια:

- Προθέρμανση ομάδας (εισαγωγή-ανάλυση του προβλήματος).
- Επιλογή μετεχόντων (ανάλυση ρόλων).
- Διευθέτηση σκηνικού.
- Προετοιμασία παρατηρητών (θέματα εστίασης προσοχής, καθήκοντα παρατήρησης).
- Παράσταση (έναρξη του παιχνιδιού ρόλων).
- Συζήτηση και αξιολόγηση (αναθεώρηση).
- Επανάληψη παράστασης (παίξιμο αναθεωρημένων ρόλων).
- Συζήτηση και αξιολόγηση (κριτική της δράσης του παιχνιδιού ρόλων).
- Γενίκευση (συσχέτιση της προβληματικής κατάστασης με την πραγματική εμπειρία και τα τρέχοντα προβλήματα, εξερεύνηση γενικών αρχών συμπεριφοράς).

Ο εκπαιδευτικός είναι υπεύθυνος για τη σωστή εκτέλεση όλων των φάσεων και την καθοδήγηση των μαθητών στις δραστηριότητες της κάθε φάσης και μπορεί να εφαρμοστεί σε διαφορετικούς τύπους κοινωνικών

προβλημάτων: διαπροσωπικές συγκρούσεις, ενδοομαδικές σχέσεις, ατομικά διλήμματα και σε ιστορικά ή σύγχρονα προβλήματα. Ως παραδείγματα σε προγράμματα Ολυμπιακής Παιδείας, με τη μέθοδο αυτή μπορούμε να αναφερθούμε σε μία ιστορία (π.χ. της Καλλιπάτειρας) ή σε δραματοποίηση σε απόδοση θεατρικής μορφής, σε ένα μύθο ή σε ένα θέμα που βασίζεται σε πραγματικά γεγονότα και καταστάσεις (π.χ. στις αξίες του Ολυμπισμού όπως η φιλία, η συνεργασία κ.λ.π. ή την ειρήνη του Αριστοφάνη, κλπ).

Μεταξύ των πλεονεκτημάτων αυτής της μεθόδου είναι το ότι προκαλείται η πλήρης ενεργοποίηση των μαθητών, αναπτύσσεται η ικανότητα επικοινωνίας μεταξύ τους, ενώ ευνοείται η αλλαγή των στάσεων τους απέναντι σε καταστάσεις για τις οποίες είχαν διαφορετική άποψη. Στα μειονεκτήματα, συγκαταλέγεται το ότι απαιτείται προσεκτική προετοιμασία και εποπτεία από τον διδάσκοντα, καθώς επίσης και να γνωρίζει καλά τις αρχές της επικοινωνίας και της δυναμικής της ομάδας (Courau, 2000, Κατσαρού, & Δεδούλη, 2008).

Καταιγισμός ιδεών (brainstorming)

Είναι η εξέταση ενός ζητήματος μέσα από την υποκίνηση των μαθητών να προβούν σε ελεύθερη, αυθόρμητη έκφραση ιδεών, που ευνοεί την ανεπιφύλακτη συνεισφορά ιδεών όλων, ακόμα και όσων αρχικά είναι απρόθυμοι να συμμετάσχουν, πάνω σε ένα συγκεκριμένο θέμα. Η μέθοδος αυτή, επιτρέπει τη δημιουργική έκφραση, βοηθά στο ξεπέρασμα των αναστολών και εφαρμόζεται συνήθως στην αρχή μιας διδακτικής ενότητας. Ως αρχή παρουσιάζεται το θέμα μελέτης και στη συνέχεια καλούνται οι μαθητές να εκφράσουν ελεύθερα τις ιδέες τους, στην προσπάθεια να συμβάλλουν στην πολυεπίπεδη εξέταση του θέματος και ανεξάρτητα με το αν το γνωρίζουν ή όχι. Η αξιολόγηση των απαντήσεων αρχίζει όταν τελειώσει η διαδικασία του καταιγισμού ιδεών και αφαιρούνται από τη λίστα οι απαντήσεις που είναι παρόμοιες ή που είναι άσχετες με το θέμα, οπότε η ομάδα συζητάει πάνω στις απαντήσεις που απομένουν (Courau, 2000, Κατσαρού, & Δεδούλη, 2008).

Τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει αυτή η διδακτική μέθοδος είναι η αξιοποίηση της δημιουργικότητας και των εμπειριών των μαθητών, αλλά κυρίως η ανάπτυξη της κριτικής τους ικανότητας και η ενίσχυση της συνεργατικής μάθησης. Αντιθέτως, τα μειονεκτήματα είναι ότι ορισμένοι μαθητές μπορεί να μη συμμετέχουν ενεργά στην όλη διαδικασία ή ότι μερικοί μπορεί να προβούν σε έκφραση υπερβολών (Courau, 2000). Η μέθοδος αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί:

Για να βρεθεί λύση σε ένα πρόβλημα. Π.χ. μετά από ένα «περιστατικό» σύγκρουσης μεταξύ μαθητών, να ζητηθεί από τους μαθητές να σκεφτούν με καταιγισμό ιδεών όλες τις πιθανές μη βίαιες λύσεις.

Για να εισαχθεί ένα νέο θέμα. Να γίνει καταιγισμός ιδεών για όλα όσα οι μαθητές ξέρουν ήδη για το θέμα. Αυτός είναι ένας καλός τρόπος για να κινηθεί το ενδιαφέρον τους και να αξιολογήσουμε τι ήδη γνωρίζουν.

Ως μια γρήγορη δημιουργική άσκηση. Π.χ., να βρεθούν με καταιγισμό ιδεών πιθανές καταλήξεις μια ημιτελούς ιστορίας (Κατσαρού, & Δεδούλη, 2008).

Προσομοίωση

Πρόκειται για την παρουσίαση στο μαθητή στοιχείων της πραγματικότητας με τα οποία καλείται να αλληλεπιδράσει και των οποίων οι παράμετροι ελέγχονται μέσα από τους καθορισμένους διδακτικούς στόχους διδακτικών σεναρίων. Στη μέθοδο αυτή, οι μαθητές καλούνται να κατασκευάσουν ένα μοντέλο το οποίο αναπαριστά την πραγματική κατάσταση με όλες τις διαστάσεις της. Οι προσομοιώσεις περιλαμβάνουν ευχάριστες δραστηριότητες και στηρίζονται στις αρχές του εποικοδομισμού. Οι εποικοδομιστές ή κοστρουκτιβιστές βλέπουν την μάθηση ως ενεργό διαδικασία στην οποία οι μαθητές κατασκευάζουν ενεργά τη γνώση δεδομένου ότι προσπαθούν να κατανοήσουν τον κόσμο που τους περιβάλλει. Με αυτό τον τρόπο προωθείται η κριτική σκέψη και βοηθούν αποτελεσματικά τους μαθητές να κατανοήσουν τις μικρές αποχρώσεις μιας έννοιας ή μιας περίπτωσης (Κατσαρού, & Δεδούλη, 2008). Ως παραδείγματα, με τη μέθοδο αυτή μπορούμε να αναφερθούμε σε δραστηριότητες όπως αναπαράσταση αρχαίων ή σύγχρονων Ολυμπιακών αθλημάτων, της αφής της Ολυμπιακής φλόγας, της τελετής έναρξης και λήξης μιας Ολυμπιάδας, ο Ηρακλής και η αρχή των Ολυμπιακών Αγώνων, το ταξίδι ενός Ολυμπιονίκη στην Αρχαία Ολυμπία κ.λπ.

Πριν χρησιμοποιήσουν οι εκπαιδευτικοί μια προσομοίωση, θα πρέπει να βεβαιωθούν ότι έχουν οριστεί καλά οι επιθυμητοί στόχοι, το επίπεδο δυσκολίας να είναι κατάλληλο για την ηλικία τους, οι μαθητές να κα-

ταλαβαίνουν τον ρόλο τους, η έρευνα που γίνεται να ταιριάζει στη φύση του προβλήματος, η συνεργασία να είναι ορατή και ο μαθητής να είναι ικανός να λύσει το θέμα ικανοποιητικά ή να χρειάζονται και άλλες βοηθητικές δραστηριότητες (Courau, 2000, Jaques, 2001, Κατσαρού, & Δεδούλη, 2008).

Συζητήσεις (debating)

Πρόκειται για μέθοδο αντιπαραβολής βάσει κανόνων επιχειρημάτων δύο συγκρουόμενων ατόμων ή ομάδων που υποστηρίζουν δύο αντιτιθέμενες απόψεις πάνω στο ίδιο ζήτημα. Ο σκοπός τέτοιων συζητήσεων, που ενδείκνυνται σε μεγαλύτερες μαθητικές ηλικίες, είναι η ενεργή συμμετοχή των μαθητών σε δραστηριότητες προκειμένου να κατανοήσουν βαθύτερα το περιεχόμενο ενός θέματος που εξετάζουν, τις επιπτώσεις των γεγονότων που διδάσκονται και η τεκμηριωμένη υποστήριξη μιας θέσης. Τέτοιες στρατηγικές εξασκούν δεξιότητες προσοχής, ακρόασης, ομιλίας, κριτικής σκέψης και επιτρέπουν στους μαθητές και στον εκπαιδευτικό να αξιολογήσουν καλύτερα τα αποτελέσματα της μάθησης. Το θέμα της συζήτησης θα πρέπει να είναι οικείο στους μαθητές και ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να πείσει τους μαθητές ότι η δομημένη συζήτηση και η υποστήριξη με επιχειρήματα των αναφαινόμενων διαφορετικών θέσεων είναι ο καλύτερος τρόπος ανάδειξης του θέματος (Καμαρινού, 2000). Παραδείγματα δραστηριοτήτων με τη μέθοδο αυτή μπορεί να αποτελέσουν θέματα όπως: αθλητισμός - πρωταθλητισμός, ερασιτεχνισμός-επαγγελματισμός, ειρήνη-πόλεμος, ισότητα-διαφορά κ.λπ. Τέτοιες συζητήσεις βοηθούν τον εκπαιδευτικό στην διαμορφωτική αξιολόγηση κατά τη διάρκεια του προγράμματος ή στην τελική αξιολόγηση, ώστε να διαπιστώσει την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών σε ένα εξεταζόμενο θέμα (Καμαρινού, 2000).

Μελέτη Περιπτώσεων (Case Studies)

Πρόκειται για σενάρια ή αφηγηματικές ιστορίες που αναφέρονται σε γεγονότα υποθετικά ή πραγματικά, με στοιχεία προσομοίωσης, που προσφέρονται για ανάλυση και συζήτηση. Η μελέτη περιπτώσεων επιτρέπει την εφαρμογή γνώσεων και δεξιοτήτων που έχουν αποκτηθεί, μεταφέροντας την ευθύνη από τον εκπαιδευτικό στο μαθητή, που κατά συνέπεια υιοθετεί ενεργότερο ρόλο, επιχειρώντας να βρει ρεαλιστικές και σίγουρες λύσεις σε σύνθετα και αμφιλεγόμενα προβλήματα (Jaques, 2001). Η μέθοδος αυτή προσφέρεται περισσότερο σε μαθητές που έχουν αναπτύξει αφηρημένη σκέψη (Β/βάθμια και Γ/βάθμια εκπαίδευση). Χρησιμεύει ως σύνδεσμος της μεθόδου διάλεξης και της διδασκαλίας με επίλυση προβλήματος. Ως παραδείγματα, με τη μέθοδο αυτή μπορούμε να αναφερθούμε σε πραγματικά σενάρια ή ιστορίες όπως τις περιπτώσεις αθλητών «ευ αγωνίζεσθαι» που αφηφώντας τη νίκη βοήθησαν τους συναθλητές τους όταν είχαν ανάγκη, ή σε περιπτώσεις αθλητών που χρησιμοποίησαν απαγορευμένες ουσίες με σοβαρές επιπτώσεις στην υγεία τους κ.λπ. Επίσης, μπορεί να χρησιμοποιηθούν υποθετικά σενάρια ώστε μετά από ανάλυση και συζήτηση να βρεθούν λύσεις σε διάφορα θέματα όπως την ισχυροποίηση της συνεργατικότητας και της φιλίας μεταξύ των μαθητών, του τίμιου παιχνιδιού, της αποδοχής του άλλου, της διαφορετικότητας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κ.λπ. Σε κάθε προτεινόμενο σενάριο τίθενται συγκεκριμένα ερωτήματα και παρέχονται ιδέες ώστε να κατευθύνουν αποτελεσματικά τους μαθητές σε ενδεικνύομενες λύσεις. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιολογήσει την ποιότητα της έρευνας που έκαναν οι μαθητές, την ποιότητα και την οργάνωση των επιχειρημάτων, το εφικτό των προτεινόμενων λύσεων, την ομαδικότητα και το επίπεδο συνεργασίας κλπ (Jaques, 2001).

Μαθητική δημοσιογραφία (Journals)

Πρόκειται για μέθοδο διδασκαλίας όπου μέσα από τη γραφή, οι μαθητές γνωρίζουν νέες ιδέες, σχολιάζουν και αναδεικνύουν θέματα προσωπικού ενδιαφέροντος, αντανakλώντας πάνω τους τη σκέψη τους. Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να δείξει στους μαθητές του ένα μοντέλο, ώστε να καταλάβουν πώς θα εργαστούν και να προγραμματίζεται χρόνος για δραστηριότητες, ώστε όλοι να συμμετέχουν.

Η μαθητική δημοσιογραφία μπορεί να έχει πολλές μορφές: α) προσωπική (οι μαθητές γράφουν ελεύθερα για το τι νιώθουν, τι σκέπτονται και για θέματα που τους ενδιαφέρουν π.χ, το αγαπημένο τους άθλημα, οι εμπειρίες μου από τον αθλητισμό κ.λπ), β) κριτική (ο μαθητής σχολιάζει αναγνώσματά του, τα αξιολογεί, θέτει ερωτήματα π.χ ο αθλητισμός στο δήμο μου: υπάρχουν οι ανάλογες υποδομές; η τοπική κοινωνία δίνει κίνητρα για την ανάπτυξη του αθλητισμού; ασχολούνται πολλοί νέοι με τον αθλητισμό κ.λπ), γ) επιστημονική (ο μαθητής καταγράφει παρατηρήσεις και δικά του συμπεράσματα από τα επιστημονικά θέματα που διδάσκεται, μπορεί να χρησιμοποιεί διαγράμματα, γραφήματα και δεδομένα πάνω σε πειράματα π.χ, εθλο-

ντισμός, ντόπινγκ, βία-επιθετικότητα, ισότητα, ευ αγωνίζεσθαι, κ.λ.π.), δ) καλλιτεχνική (ο μαθητής συλλέγει υλικό πηγών και ερευνών και πειραματίζεται με δημιουργικές διαδικασίες, π.χ το προφίλ ενός Ολυμπιονίκη, τα ολυμπιακά αθλήματα, γεγονότα που σημάδεψαν τους Ολυμπιακούς Αγώνες κ.λ.π.).

Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να δίνει έμφαση στο περιεχόμενο των δημοσιεύσεων, αξιολογώντας χαρακτηριστικά, όπως προσωπικές παρατηρήσεις και ερωτήματα, προβλέψεις και υποθέσεις, αναφορές σε προσωπικές εμπειρίες και αναστοχασμό (Courau, 2000, Saskatoon Public Schools, 2008).

Επισκόπηση (Survey work ή Survey research):

Η επισκόπηση επιδιώκει την εμπλοκή των μαθητών σε μια διαδικασία ανάλυσης στοιχείων μέσω έρευνας, γίνεται επί των πραγματικών καταστάσεων και βοηθούν στην κατανόηση προβλημάτων ή καταστάσεων της κοινωνικής ζωής. Γενικά, μια επισκόπηση πραγματοποιείται με στόχο τη συλλογή πληροφορίας, μέσω ερωτηματολογίων, προσωπικών συνεντεύξεων, κλπ. και των απόψεων, των συναισθημάτων και των στάσεων των ατόμων πάνω σε διάφορα θέματα (π.χ. από Ολυμπιονίκες ή σημαντικούς αθλητές, αθλητικούς παράγοντες, πολιτικούς κ.λπ.). Οι μαθητές αφού επιλέξουν, σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό, το θέμα που θα ερευνηθεί, ετοιμάζουν τα "εργαλεία" μέσω των οποίων θα καταγραφεί η κατάσταση και οι απόψεις των πολιτών. Έπειτα οι εκπαιδευόμενοι εξορμούν στις πηγές πληροφόρησης που έχουν καθορίσει και συλλέγουν την πληροφορία. Γίνεται επεξεργασία - ερμηνεία των στοιχείων και εξάγονται τα τελικά συμπεράσματα. Τα συμπεράσματα αυτά αξιοποιούνται για μια ουσιαστική παρέμβαση των εκπαιδευόμενων στην κοινότητα προς την κατεύθυνση της επίλυσης ενός ζητήματος (Καμαρινού, 2000).

Ομαδοσυνεργατικές μέθοδοι διδασκαλίας σε κινητικές δραστηριότητες προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας

Η αμοιβαία διδασκαλία (Reciprocal style)

Στην αμοιβαία διδασκαλία οι μαθητές συμμετέχουν με ζευγάρια ή σε μικρές ομάδες σε μια αθλητική δραστηριότητα ή παιχνίδι. Ένας μαθητής ορίζεται βοηθός ο οποίος παρέχει ανατροφοδότηση στους συμμαθητές του, βάσει των κριτηρίων που έχει προετοιμάσει ο εκπαιδευτικός. Βασικός σκοπός αυτής της μεθόδου είναι η ανάπτυξη της συνεργασίας, της ανατροφοδότησης που παρέχει ο ένας μαθητής στον άλλον, αλλά και η αξιοποίηση των ταλέντων κάποιων μαθητών που μπορούν, λόγω της ενασχόλησής τους με κάποιο άθλημα να παράσχουν σημαντικές πληροφορίες στους υπόλοιπους μαθητές. Η μέθοδος αυτή μπορεί να εφαρμοστεί κυρίως για την απόκτηση κινητικών δεξιοτήτων (π.χ. εκμάθηση των μη διαδεδομένων Ολυμπιακών αθλημάτων) (Θεοδωράκης, Αυγερινός, Κέλλης, Παπαχαρίσης, & Χασάνδρα, 2001, Παπαϊωάννου, Θεοδωράκης, & Γούδας, 2003).

Ο μη αποκλεισμός

Βασικός σκοπός αυτής της μεθόδου είναι να δώσει το ερέθισμα σε όλους τους μαθητές να συμμετέχουν σε μία συγκεκριμένη δραστηριότητα, ανάλογα με τις δυνατότητες τους και σύμφωνα με το βαθμό δυσκολίας και τα κριτήρια που έχει καθορίσει ο εκπαιδευτικός. Στη διαδικασία αυτή οι ατομικές διαφορές συμβιβάζονται και η καθολική συμμετοχή είναι πρωταρχικός στόχος. Οι μαθητές μαθαίνουν να αξιολογούν την επίδοσή τους και χρησιμοποιείται κυρίως για την ανάπτυξη κινητικών δεξιοτήτων όταν το επίπεδο της τάξης είναι ανομοιογενές (Θεοδωράκης, και συν., 2001).

Καθοδηγούμενη εφευρετικότητα (Guided Discovery)

Πρόκειται για μια μέθοδο διδασκαλίας που στηρίζεται σε κάποιο πρόβλημα το οποίο καλούνται να επιλύσουν οι μαθητές με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού. Ο εκπαιδευτικός μέσω μιας δραστηριότητας, διεγείρει τις γνωστικές διαδικασίες στον μαθητή και τον οδηγεί μαζί με τους συμμαθητές του στην ανακάλυψη του περιεχομένου και της κυρίαρχης ιδέας, χωρίς να δίνει έτοιμες λύσεις, αλλά να καθοδηγεί τον μαθητή στην επίλυση του προβλήματος. Για παράδειγμα, μια δραστηριότητα επίλυσης προβλημάτων μπορεί να σχετίζεται άμεσα με την ισχυροποίηση του ομαδικού πνεύματος, ειδικά εάν το πρόβλημα που πρέπει να επιλυθεί απαιτεί ομαδική συνεργασία, βασιζόμενη στις σχέσεις που έχουν δημιουργηθεί στον χώρο του σχολείου. Η μέθοδος αυτή αυξάνει το ενδιαφέρον των μαθητών διότι συμμετέχουν σε μία διαδικασία ώστε να ανακαλύ-

φουν τις σχέσεις μεταξύ πραγμάτων, εννοιών, αρχών, κανόνων, τα αίτια εκτέλεσης μιας δεξιότητας με συγκεκριμένο τρόπο κ.τ.λ. Μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω κινητικών δραστηριοτήτων και ομαδικών παιχνιδιών σε θέματα σχετικά με τα ηθικά ζητήματα ή κοινωνικά θέματα που άπτονται του αθλητισμού και του Ολυμπισμού (Θεοδωράκης, και συν., 2001).

Συγκλίνουσα εφευρετικότητα (Convergent discovery)

Με τη μέθοδο αυτή δίνεται η δυνατότητα στο μαθητή να ανακαλύψει τη μοναδική λύση σε ένα πρόβλημα χωρίς τη βοήθεια του εκπαιδευτικού, μέσω εφαρμογής λογικών διαδικασιών, αιτιολόγησης και κριτικής σκέψης. Αυτή η μέθοδος θα μπορούσε να εφαρμοστεί περισσότερο σε μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου όπου έχουν αναπτύξει την κριτική τους ικανότητα και να υλοποιηθεί σε δράσεις σχετικές με την ηθική στον αθλητισμό, τα προβλήματα των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων και τους Παραολυμπιακούς Αγώνες (Θεοδωράκης, και συν., 2001).

Αποκλίνουσα παραγωγικότητα (Divergent production)

Βασικός σκοπός αυτής της μεθόδου είναι να δώσει το ερέθισμα στους μαθητές να ανακαλύψουν από κοινού πολλαπλές εναλλακτικές λύσεις σε ένα πρόβλημα. Χαρακτηρίζεται από δύο βασικές διαδικασίες την εξερεύνηση και την ανακάλυψη και οι μαθητές μπορούν να ανακαλύψουν λύσεις που κανείς ίσως δεν είχε σκεφτεί προηγουμένως. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι να αξιολογήσει τις προτεινόμενες λύσεις, να λειτουργήσει ως πηγή επιβεβαίωσης και μπορεί να εφαρμοστεί σε δράσεις δημιουργίας νέων αθλοπαιδιών ή τροποποίησης των κανονισμών ενός αθλήματος ή ενός παιχνιδιού κ.λπ. (Θεοδωράκης, και συν., 2001).

Πρακτικές εφαρμογές και προτάσεις

Η εφαρμογή ενός προγράμματος ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας απαιτεί ιδιαίτερες γνώσεις από τους εκπαιδευτικούς, διότι περιλαμβάνει όχι μόνο την επίτευξη των γνωστικών, συναισθηματικών και κινητικών δεξιοτήτων των μαθητών, αλλά και την προαγωγή των διαπροσωπικών σχέσεων. Η εφαρμογή της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας στην εκπαιδευτική διαδικασία, διαμορφώνει ένα ιδιαίτερο κλίμα στη σχολική ζωή που απέχει σε μεγάλο βαθμό από αυτό του παραδοσιακού σχολείου σύμφωνα με τα εξής χαρακτηριστικά:

- Κινείται στο πλαίσιο ανοιχτών Αναλυτικών Προγραμμάτων, αφού η ίδια η ομάδα αναλαμβάνει να οριοθετήσει το πλαίσιο δράσης και να διατυπώσει τους στόχους που να εκφράζουν τις προθέσεις της.
- Το σχολείο ενδιαφέρεται άμεσα για γεγονότα και καταστάσεις που πηγάζουν από την καθημερινότητα και τα βιώματα των μαθητών.
- Προωθείται η ενεργός συμμετοχή των μαθητών σε όλες της φάσεις υλοποίησης του προγράμματος που αφορά την οργάνωση, τον σχεδιασμό, τη διεξαγωγή και την αξιολόγηση.
- Καλλιεργείται η δημιουργική σκέψη, με στόχο όχι την παροχή έτοιμων λύσεων και αποτελεσμάτων, αλλά ως μια προσπάθεια ώστε οι μαθητές να καλλιεργήσουν την ικανότητα να μαθαίνουν προσεγγίζοντας αυτόνομα την γνώση.
- Αναπτύσσεται το πνεύμα της συνεργατικότητας, μέσα από ομαδικές δραστηριότητες, που δίνουν στο άτομο να βιώσει τη χαρά της επίτευξης κάποιου στόχου, μέσω της ομάδας.
- Προωθείται η διαφοροποιημένη διδασκαλία, προσαρμοσμένη στις δυνατότητες του κάθε μέλους, αφού δίνεται η δυνατότητα σε κάθε μαθητή να δείξει στην ομάδα τις ιδιαίτερες ικανότητές του και να κερδίσει την εκτίμησή της.
- Υπάρχει διεπιστημονική προσέγγιση της γνώσης, σε μια προσπάθεια σφαιρικής εξέτασης, των γεγονότων, των καταστάσεων, των αντικειμένων, ενάντια στην πολυδιάσπαση και το βίαιο διαχωρισμό τομέων που θα πρέπει να συνυπάρχουν.
- Ενισχύεται η χειρονακτική δραστηριότητα, ενάντια στον αυτοματισμό και την απραξία των ημερών μας.
- Υπάρχει, σύνδεση της σχολικής ζωής με την κοινωνική, αφού το σχολείο είναι αναγκαίο να αποτελεί κομμάτι της κοινωνίας και να υπάρχει αμφίδρομη σχέση ανάμεσα στη σχολική και κοινωνική ζωή (Helm, & Katz, 2002, Ταρατόρη -Τσαλκατίδου, 2002, Χρυσafiδης, 2006).

Παράδειγμα πρακτικής εφαρμογής ενός προγράμματος Ολυμπιακής Παιδείας με ομαδοσυνεργατικές μεθόδους διδασκαλίας

Επιλογή του θέματος

Ιστορική αναδρομή στους Ολυμπιακούς Αγώνες: Η σπουδαιότητα της ανάληψης διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων από τη χώρα μας υπήρξε η αφορμή για την επιλογή του θέματος. Η πρωτοβουλία για την επιλογή του θέματος ανήκε αποκλειστικά στους μαθητές, οι οποίοι εξέφρασαν τους προβληματισμούς τους και έδωσαν το ερέθισμα για την υλοποίηση της έρευνας. Η βασική μέθοδος διδασκαλίας που χρησιμοποιήθηκε ήταν η μέθοδος project, σε συνδυασμό και με άλλες ομαδοσυνεργατικές μεθόδους διδασκαλίας (παιχνίδι ρόλων, καταγισμό ιδεών, αμοιβαία διδασκαλία κ.λπ.). Γι αυτό, πριν την εφαρμογή της μεθόδου, θεωρήθηκε σημαντική η άμεση καθοδήγηση των μαθητών για το πώς να την εφαρμόσουν στην πράξη. Στη συνέχεια ανταλλάχτηκαν απόψεις, καθορίστηκαν τα χρονικά όρια διεξαγωγής της εργασίας και τέθηκαν ο σκοπός και οι στόχοι της έρευνας.

Έτσι, σκοπός διεξαγωγής της έρευνας ήταν η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση των μαθητών σε θέματα αθλητισμού και ιδιαίτερα σε θέματα Ολυμπιακών Αγώνων, ώστε αφού γνωρίσουν γεγονότα και πραγματικότητες, να αγαπήσουν τον αθλητισμό, να υιοθετήσουν σωστή αθλητική συμπεριφορά ως στάση ζωής. Οι στόχοι που τέθηκαν ήταν:

- Να αποκτήσουν γνώσεις σχετικές με τον αθλητισμό και τον Ολυμπισμό.
- Να κατανοήσουν το πνεύμα των Ολυμπιακών Αγώνων και τη διαχρονική τους αξία.
- Να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν κανόνες συμπεριφοράς που θα καταλήξουν σε αξίες και στάσεις ζωής.
- Να ενισχύσει δεσμούς φιλίας, συνεργασίας και ομαδικού πνεύματος μεταξύ των μαθητών, μέσα από ομαδικές δραστηριότητες.
- Να επιτευχθεί το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία με την εμπλοκή και άλλων φορέων και παραγόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία.
-

Η φάση του προγραμματισμού των διδακτικών δραστηριοτήτων

Α. Προσδιορισμός θεματικών ενότητων: Ύστερα από επικοινωνιακές διαδικασίες, από κοινού με τους μαθητές δημιουργήθηκε ένας θεματικός ιστός, με το θέμα στο κέντρο και ακτινωτά ταξινομημένες σε διακλαδώσεις τις πτυχές που προσδιορίστηκαν με τον καταγισμό ιδεών (brainstorming). Έτσι σε αυτήν τη φάση έγιναν: η διεύρυνση του θέματος, η εύρεση πιθανών συνεργατών, προτάσεις για τους τρόπους έρευνας και συλλογής πληροφοριών, ο προγραμματισμός των εργασιών και σύμφωνα με τις παραπάνω ενέργειες αποφασίστηκαν: α) ο κάθε μαθητής να αναλάβει συγκεκριμένη εργασία ανάλογα με το κέντρισμα του ενδιαφέροντος του και από τα ερεθίσματα που είχε δεχθεί ως εκείνη τη στιγμή από το πρόγραμμα, β) τρόποι στήριξης για την καλύτερη υλοποίηση του προγράμματος, από τους γονείς, τη διεύθυνση του σχολείου, τον σύλλογο διδασκόντων, καθώς και άλλους ενδοσχολικούς και εξωσχολικούς παράγοντες.

Β. Συγκρότηση ομάδων: Η συγκρότηση των ομάδων πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με τους ίδιους τους μαθητές και έγινε σύμφωνα με τα ενδιαφέροντά τους και τις ιδιαίτερες σχέσεις που είχαν μεταξύ τους. Ο αριθμός των ομάδων ήταν πέντε, όλες ήταν μεικτές με διαφορετικό γνωστικό επίπεδο και τα μέλη τους απαρτιζόνταν από 4-5 μαθητές. Η σύνθεσή τους παρέμεινε σταθερή για όσο χρονικό διάστημα διήρκεσε η έρευνα με σκοπό να αναπτυχθούν δεσμοί μεταξύ των μελών τα οποία έπρεπε να μάθουν να επικοινωνούν και να συνεργάζονται μεταξύ τους.

Γ. Κατανομή των θεμάτων στις ομάδες και καταγραφή ιδεών για δραστηριότητες: Αφού συγκροτήθηκαν οι ομάδες της τάξης, τα μέλη τους επέλεξαν από τον σχετικό θεματικό ιστό που αναφέρθηκε παραπάνω, με βάση τα ενδιαφέροντά τους, τα θέματα με τα οποία ήθελαν να ασχοληθούν. Έτσι η κάθε υποομάδα ανέλαβε τις εξής θεματικές ενότητες:

- Ομάδα Α': Ειρήνη – Εκεχειρία
- Ομάδα Β': Τα Ολυμπιακά Σύμβολα αναλλοίωτα στο πέρασμα του χρόνου

- Ομάδα Γ' : Θετικά και αρνητικά σημεία στους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες 1896 έως 1944.
- Ομάδα Δ' : Θετικά και αρνητικά σημεία στους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες 1948 έως σήμερα.
- Ομάδα Ε' : Κοινά σημεία και διαφορές στους αρχαίους και σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες.

Δ. Χρονοδιάγραμμα Δραστηριοτήτων: Με βάση τη θεματική ενότητα που ανέλαβε η κάθε ομάδα αλλά και με το χρονικό περιθώριο το οποίο είχε καθοριστεί εκ των προτέρων, το χρονοδιάγραμμα των δραστηριοτήτων ορίστηκε ως εξής:

Ιανουάριος – Φεβρουάριος:

- Συζήτηση – Οργάνωση και προτάσεις για το θέμα της κάθε ομάδας.
- Κατανομή εργασιών.
- Ανασκόπηση βιβλιογραφίας, εφημερίδων, περιοδικού τύπου κ.λπ.

Μάρτιος - Απρίλιος:

- Ανεύρεση πληροφοριακών δεδομένων των υποομάδων σύμφωνα με το εξεταζόμενο θέμα.
- Δημιουργικές συνθέσεις των μαθητών ανάλογα με το θέμα τους (κατασκευές, χειροτεχνία, ζωγραφική, κολάζ, κ.λπ.).
- Επίσκεψη στο Αθλητικό Μουσείο.
- Έκδοση Αθλητικής Εφημερίδας.
- Δημιουργία αθλητικής βιβλιοθήκης.
- Συνέντευξη από τον υφυπουργό αθλητισμού.
- Συμμετοχή σε αθλητικούς αγώνες.

Μάιος:

- Συγκέντρωση – σύνθεση και επεξεργασία των εργασιών της κάθε ομάδας.
- Επίσκεψη στο Παναθηναϊκό Στάδιο.
- Δραματοποίηση από κείμενο των μαθητών με θέμα «Ειρήνη – Εκεχειρία».
- Μουσικοκινητική αγωγή με θέμα «Τα Ολυμπιακά Σύμβολα».
- Αναπαράσταση αρχαίων και σύγχρονων Ολυμπιακών αθλημάτων.
- Παιχνίδι ρόλων της ιστορίας «Καλλιπάτειρα».
- Μελοποίηση: Το τραγούδι της ελπίδας, της Ειρήνης και του Ολυμπιακού Ύμνου.

Ιούνιος:

- Παρουσίαση των σχεδίων εργασίας μεταξύ των ομάδων.
- Συμπλήρωση ερωτηματολογίου από τους μετέχοντες μαθητές.
- Παρουσίαση τελικής εκδήλωσης στο σχολείο ή στην κοινότητα.

Η φάση της διεξαγωγής των δραστηριοτήτων

Στο πλαίσιο της φάσης αυτής οι μαθητές εφάρμοσαν στην πράξη αυτά που είχαν σχεδιάσει, να φέρουν στις ομάδες τους και στην ολομέλεια. Συγκεκριμένα για την υλοποίηση της εργασίας πραγματοποίησαν τις δραστηριότητες:

Α: Διερευνητικές θεωρητικές δραστηριότητες: Ανάλογα με το θέμα που είχε αναλάβει η κάθε ομάδα, οι μαθητές αναζητήσαν και κατέγραψαν πληροφορίες από εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία, εγκυκλοπαίδειες, από το διαδίκτυο κ.λπ. Στη συνέχεια έγινε η συλλογή και η επεξεργασία του υλικού, πραγματοποιήθηκε η σύνθεση όλων των δεδομένων και κάθε ομάδα κατέληξε σε συγκεκριμένα συμπεράσματα. Στο τέλος όλης αυτής της διαδικασίας, η κάθε ομάδα παρουσίασε τα αποτελέσματα της εργασίας της στους υπόλοιπους μαθητές.

Συγκεκριμένα, η ομάδα Α' σύλλεξε πληροφορίες για την ιστορία της Ολυμπιακής εκεχειρίας, τον ρόλο και την σημασία της στην αρχαία και στη σύγχρονη εποχή, καταλήγοντας σε συγκεκριμένα συμπεράσματα για τη σπουδαιότητα της σημασίας της, αλλά και για την ανάγκη εφαρμογής της στη σημερινή εποχή. Η ομάδα Β' κατέγραψε πληροφορίες σχετικά με την ιστορία των Ολυμπιακών Συμβόλων (Ολυμπιακός Ύμνος, Ολυμπιακή φλόγα, Ολυμπιακή Σημαία, Ολυμπιακό Σύνθημα), τα ηθικά και κοινωνικά μηνύματα που απορρέουν από αυτά, καταλήγοντας ως συμπέρασμα την εφαρμογή των αξιών αυτών και στην καθημερινή τους ζωή. Η ομάδα Γ' και η ομάδα Δ' ερευνήσε τα βασικά χαρακτηριστικά μέσα από την ιστορία, τις συνθήκες και τα γεγονότα, των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων και δόθηκε ένας χαρακτηρισμός στην κάθε Ολυμπιάδα όπως «του χαμόγελου», «των μεγάλων ρεκόρ», «η ματωμένη», «η ανυπέρβλητη», «του μποϊκοτάζ», «του ντόπινγκ» κ.λπ. Ως τελικό τους συμπέρασμα ήταν η υιοθέτηση των θετικών αξιών και η απόρριψη των

αρνητικών καταστάσεων. Τέλος, η ομάδα Ε' μελέτησε τα κοινά σημεία και τις διαφορές των αρχαίων και σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων (ενδυμασία, βραβεία, τόπος τέλεσης, αθλήματα, κ.λπ.). Τελική τους διαπίστωση ήταν η εξέλιξη του αθλητισμού στην πορεία του χρόνου, αλλά και η σημερινή αναγκαιότητα με την προσθήκη κάποιων αξιών που δεν τηρούνται σήμερα.

Β: Αναπαραστάσεις κοινωνικών - ιστορικών - πολιτιστικών και αθλητικών γεγονότων ή καταστάσεων: Στο πλαίσιο της τελικής εκδήλωσης, οι μαθητές ανάλογα με το θέμα τους, προετοίμασαν και παρουσίασαν μέσω της παραστατικής τέχνης τις παρακάτω δραστηριότητες:

- Δραματοποίηση ιστορίας με θέμα «Ειρήνη - Εκεχειρία».
- Προσομοίωση της τελετής έναρξης μιας Ολυμπιάδας (Ολυμπιακή φλόγα, Ολυμπιακός ύμνος, Ολυμπιακά Σύμβολα).
- Αναπαρασταση Αρχαίων και Σύγχρονων Ολυμπιακών Αθλημάτων.
- Παιχνίδι ρόλων της ιστορίας «Καλλιπάτειρα».
- Μελοποίηση: Το τραγούδι της ελπίδας, της Ειρήνης και του Ολυμπιακού Ύμνου.

Στις δραστηριότητες αυτές οι μαθητές, πραγματοποίησαν όλες τις διαδικασίες για την παρουσίασή τους (κείμενα, ρόλοι, μουσική, σκηνικά κ.λπ.) και προσεγγίστηκαν μέσα από: παιχνίδι ρόλων, δραματοποίηση, προσομοίωση, θεατρικό αυτοσχεδιασμό, μουσικοκινητική έκφραση κ.λπ.

Γ: Αξιοποίηση του προφορικού και γραπτού λόγου. Συνέντευξη με τον υφυπουργό Αθλητισμού: Σκοπός της επίσκεψης ήταν να ενημερωθούν οι μαθητές για το μεγάλο γεγονός της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 από τη χώρα μας. Συγκεκριμένα, οι μαθητές πραγματοποίησαν όλες τις ενέργειες για τη συνέντευξη και η κάθε ομάδα ανέλαβε να κάνει συγκεκριμένες ερωτήσεις. Οι ερωτήσεις αφορούσαν προβληματισμούς για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 αλλά και για τον αθλητισμό γενικότερα.

Έκδοση Αθλητικής Εφημερίδας: Από τις εργασίες της κάθε ομάδας, αλλά και από τις δραστηριότητες για την υλοποίηση του προγράμματος, οι μαθητές δημιούργησαν την αθλητική εφημερίδα του σχολείου τους που ως βασικό σκοπό είχε την ευαισθητοποίηση των υπόλοιπων μαθητών αλλά και των γονέων τους για αθλητικά θέματα και για το πρόγραμμα της Ολυμπιακής Παιδείας.

Στις δραστηριότητες αυτές οι μαθητές, πραγματοποίησαν όλες τις διαδικασίες για την παρουσίασή τους και προσεγγίστηκαν μέσα από τις διδακτικές μεθόδους: της επισκόπησης και της μαθητικής δημοσιογραφίας.

Δ: Ενεργοποίηση της δημιουργικότητας και ανάπτυξη κινητικών και εικαστικών δεξιοτήτων. Εικαστικές - δημιουργικές δεξιότητες: Οι μαθητές εκφράστηκαν καλλιτεχνικά ενεργοποιώντας τις ιδιαίτερες κλίσεις και το ταλέντο τους, αποτυπώνοντας με το δικό τους τρόπο ανάλογα με τη θεματική τους ενότητα, καταστάσεις, γεγονότα, ήρωες, αθλητές, αθλητικά στάδια κ.λπ. χρησιμοποιώντας διάφορες τεχνικές (ζωγραφική, κολάζ, μακέτες, ψηφιακή, χαλκοτυπία) και υλικά (χαρτόνι, γυαλί, φασόλια, φακές, γύψο). Έτσι δημιούργησαν: Τα Ολυμπιακά αθλήματα με διάφορα υλικά, κολάζ με θέματα ειρήνη εκεχειρία και έλληνες Ολυμπιονίκες, κατασκευή μακέτας με το αρχαίο στάδιο της Ολυμπίας και το Παναθηναϊκό Στάδιο, ζωγραφική με θέματα την Ολυμπιακή φλόγα, τους Ολυμπιακούς κύκλους κ.λπ.

Δημιουργία Αθλητικής Βιβλιοθήκης: Βασικός σκοπός αυτής της δραστηριότητας ήταν η δημιουργία αθλητικής δανειστικής βιβλιοθήκης, έτσι ώστε όλοι οι μαθητές του σχολείου να ενημερωθούν για αθλητικά θέματα, την ιστορία των αρχαίων και σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων, για τη διατροφή, τον εθελοντισμό, την υγεία κ.λπ.

Ανάπτυξη αθλητικών - κινητικών δεξιοτήτων και στάσεων: Εκμάθηση μη διαδεδομένων αθλημάτων, παιδαγωγικά παιχνίδια με σκοπό την ανάπτυξη της συνεργασίας, του έντιμου παιχνιδιού, του ομαδικού πνεύματος, της άμιλλας κ.λπ. και συμμετοχή σε αγώνες κλασσικού αθλητισμού, καλαθοσφαίρισης και πετοσφαίρισης.

Ε: Επισκέψεις σε χώρους ενδιαφέροντος: Επίσκεψη στο Αθλητικό Μουσείο, στο Παναθηναϊκό Στάδιο και στις Ολυμπιακές εγκαταστάσεις του Φαλήρου. Πριν από τις επισκέψεις τονίστηκε η σπουδαιότητα των χώρων, ο σκοπός τους και διατυπώθηκαν από τους μαθητές ερωτήματα προς διερεύνηση. Κατά τη διάρκεια των επισκέψεων έγινε η καταγραφή των παρατηρήσεων, διατυπώθηκαν ερωτήματα για περαιτέρω μελέτη και τέλος, μετά τις επισκέψεις πραγματοποιήθηκε συζήτηση ώστε να διερευνηθούν τα ερωτήματα και τα οφέλη που προέκυψαν από την όλη διαδικασία.

Η Φάση της αξιολόγησης

Κατά τη διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος χρησιμοποιήθηκαν πολλαπλοί μέθοδοι αξιολόγησης για να διαπιστωθεί εάν και κατά πόσο επιτεύχθηκαν οι στόχοι, αλλά και την αποδοχή που είχε από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές όπως:

- Ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν από τους μαθητές στην αρχή και στο τέλος του προγράμματος και αναφέρονταν σε γνώσεις, στάσεις, συμπεριφορές και συναισθήματα.
- Μηνιαία φύλλα εργασίας, δελτία μηνιαίας καταγραφής δραστηριοτήτων και τριμηνιαία δελτία αποτίμησης της εφαρμογής του προγράμματος, στα οποία καταγράφονταν το περιεχόμενο διδασκαλίας, οι στόχοι που τέθηκαν, το διδακτικό υλικό που χρησιμοποιήθηκε και οι δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν.
- Συζήτηση με τους μαθητές.

Η αξιολόγηση κατέληξε στις ακόλουθες διαπιστώσεις :

Ως προς την επίτευξη των σκοπών και των στόχων: Στο πρόγραμμα τέθηκαν γνωστικοί στόχοι, μεγαλύτερη όμως βαρύτητα δόθηκε στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, στάσεων, αντιλήψεων και νοοτροπιών.

- Έγινε κατανοητό το πνεύμα των Ολυμπιακών Αγώνων και η διαχρονική τους αξία.
- Οι μαθητές ενημερώθηκαν για την προετοιμασία της Ελλάδας να υποδεχθεί τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004.
- Καλλιεργήθηκε στους μαθητές η αθλητική συνείδηση και ευαισθητοποιήθηκαν σε θέματα αθλητικής δεοντολογίας.

Ως προς τις μεθόδους διδασκαλίας: Όσον αφορά τις ομαδοσυνεργατικές μεθόδους με τις οποίες εφαρμόστηκε το πρόγραμμα και ιδιαίτερα τη μέθοδο «project», η διαπίστωση είναι ότι οι μέθοδοι αυτοί κινούμενοι μακριά από τη στείρα απομνημόνευση γεγονότων και χρονολογιών απελευθέρωσε τους μαθητές από την αίσθηση του «μαθήματος», εισήγαγε νέους τρόπους επεξεργασίας και κρίσης των θεμάτων και λειτούργησε με τη μορφή της ανακαλυπτικής μάθησης, όχι μόνο για τους μαθητές αλλά και για τον διδάσκοντα.

Ως προς τα επιτεύγματα: α) *Καλλιεργήθηκε η δημιουργική σκέψη και επιτεύχθηκε η δημιουργική μάθηση:* Οι μαθητές ευαισθητοποιήθηκαν και επηρεάστηκαν σε σύγχρονα κοινωνικά και αθλητικά θέματα, βελτιώθηκε η αυτοεκτίμησή τους και απέκτησαν την ικανότητα να προβληματίζονται και ως άτομα και ως ομάδα, να διερευνούν και να ελέγχουν υποθέσεις, να καταλήγουν σε συμπεράσματα και τέλος να επιλύουν προβλήματα.

β) *Καλλιεργήθηκε η ομαδικότητα - συνεργατικότητα:* Το πρόγραμμα μέσα από τη διδακτική διαδικασία που ακολουθήθηκε έλαβε μια κοινωνική διάσταση. Η τάξη δεν απαρτιζόταν πλέον από έναν απλό αριθμό μαθητών, αλλά από μαθητές που επικοινωνούσαν μεταξύ τους, αλληλεπιδρούσαν και συνεργάζονταν για το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.

γ) *Υπήρξε ενεργός συμμετοχή των μαθητών:* Όλες οι ενέργειες στη διδακτική προσέγγιση που ακολουθήθηκε έγιναν από τους μαθητές. Οι ίδιοι έκλεισαν τα ραντεβού για τις εκπαιδευτικές επισκέψεις και τις συνεντεύξεις, εκείνοι καθόριζαν τον τρόπο δουλειάς τους, έφτιαζαν την αθλητική τους εφημερίδα, βρήκαν τους φορείς για τη δημιουργία αθλητικής βιβλιοθήκης, έκαναν την τελική παρουσίασή τους κ.τ.λ.

δ) *Έγινε σύνδεση του σχολείου με την κοινωνία:* Από την επεξεργασία των ενοτήτων και των υπο-ενοτήτων με τις οποίες ασχολήθηκαν, οι μαθητές κατάλαβαν ότι για να εφαρμοστούν στην πράξη αυτά, χρειαζόνταν και την υποστήριξη και άλλων φορέων. Έτσι, υπήρξε συνεργασία του σχολείου με αθλητικούς και πολιτιστικούς φορείς, φορείς της τοπικής κοινωνίας, γονείς κ.λ.π. (Μακρής, 1999).

Συζήτηση - Επίλογος

Συμπερασματικά διαπιστώνουμε ότι οι ομαδοσυνεργατικές μέθοδοι διδασκαλίας έχουν αναπτυχθεί σε σημαντικό βαθμό τα τελευταία χρόνια σε παγκόσμιο επίπεδο και αποτελούν τον βασικό κορμό υλοποίησης των καινοτόμων εκπαιδευτικών προγραμμάτων όπως είναι η Ολυμπιακή Παιδεία (Binder, 1994, Stoyarov, 1995, Μάστορα, 2003, Naul, 2007, Georgiadis, 2010). Η ενεργός συμμετοχή στη μαθησιακή διαδικασία, η διεπιστημονική προσέγγιση των θεμάτων, η μάθηση μέσω ανακάλυψης, η εστίαση στην επίλυση προβλημάτων και η λήψη αποφάσεων, είναι ορισμένες από τις προτεραιότητες που συγκροτούν το βασικό τους πλαίσιο. Παράλληλα, οι διδακτικές επιλογές τους ενισχύουν τη βιωματική μάθηση και αξιοποιούν την προϋπάρχου-

σα γνώση και την εμπειρία των μαθητών, καλλιεργούν την κριτική σκέψη, την δράση και αναπτύσσουν την κοινωνική αλληλεπίδραση και τη συλλογικότητα (Baskau, 1987, Parry, 2004, Schneider, 2006).

Η καλλιέργεια της κριτικής και δημιουργικής σκέψης είναι αρκετά σοβαρός λόγος που επιβάλλει μαθησιακές διαδικασίες οι οποίες στηρίζονται στα χαρακτηριστικά των ομαδοσυνεργατικών μεθόδων διδασκαλίας και μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα σε ένα κλίμα προσωπικής αναζήτησης και ενδιαφέροντος, απαλλαγμένο από θεσμοθετημένες κατανομές του διδακτικού χρόνου και προδιαγεγραμμένες πορείες δράσης. Η κριτική σκέψη είναι ένα εκπαιδευτικό ιδεώδες, που αφορά στις ικανότητες και τις προδιαθέσεις του μορφωμένου ατόμου και το περιεχόμενό του έχει σχέση με το στοιχείο της αξιολόγησης των λόγων και του κριτικού πνεύματος. Με αυτή την έννοια συνίσταται στην ικανότητα να αποφασίζει κανείς σε ποιο βαθμό οι λόγοι που παρουσιάζονται δικαιολογούν πραγματικά ορισμένους ισχυρισμούς ή πεποιθήσεις, αλλά και ταυτόχρονα έχει ανεπτυγμένη τη διάθεση ή την προθυμία να ασχοληθεί με την αξιολόγηση των λόγων (Steutel & Spiecker, 2003).

Η δουλειά σε ομάδες μας μαθαίνει πως αναπτύσσεται η ικανότητα της **συνεργατικότητας**, η οποία αποτελεί βασική προϋπόθεση για την κοινωνικοποίηση του ατόμου και γενικότερα για κάθε κοινωνική δραστηριότητα. Παρά το γεγονός ότι η σύγχρονη βιβλιογραφία τονίζει ότι η μάθηση και η ανάπτυξη εμφανίζονται ως ατομικό επίτευγμα, οικοδομούνται μέσα σε συλλογικά πλαίσια. Η συλλογική εργασία, προετοιμάζει με επιτυχία την κοινωνική ένταξη του μαθητή, ενώ παράλληλα αποδεδειγμένα τον εκπαιδευτικό από το πλέγμα της αυστηρά ιεραρχικής οργάνωσης της εκπαίδευσης και συντελεί στην προώθηση της ιδέας ενός εκπαιδευτικού συστήματος ανοιχτού στην ευρύτερη κοινωνία (Δεμερτζή & Μπαγάκης, 2006).

Επίσης, με την εφαρμογή της ομαδικής διδασκαλίας δίνεται έμφαση, περισσότερο στις προεκτάσεις και τις συνέπειες **της επικοινωνίας** αυτής καθαυτής, με αποτέλεσμα από πολλούς εκπαιδευτικούς της να δίνεται ιδιαίτερη σημασία κυρίως στη σωστή λειτουργία μιας ισότιμης επικοινωνιακής σχέσης ως εργαλείου προβολής και προβληματικής κατάστασης και λιγότερο στη συστηματοποίηση και αξιοποίηση των συμπερασμάτων της (Helm & Katz, 2002).

Επομένως, οι προσπάθειες του σύγχρονου σχολείου στην εισαγωγή καινοτόμων προγραμμάτων όπως η Ολυμπιακή Παιδεία, με την εφαρμογή εναλλακτικών διδακτικών προσεγγίσεων, που βασίζονται στην ενεργό εμπλοκή των μαθητών αλλά και όλων των φορέων που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία, προϋποθέτουν αναγκαστικά τη θεσμοθέτηση ομαδοσυνεργατικών μεθόδων διδασκαλίας και ιδιαίτερα της μεθόδου project.

Προτάσεις για μελλοντικές έρευνες

Παρόλο που τα θεωρητικά και ερευνητικά στοιχεία που περιγράφηκαν στην παρούσα εργασία αποτελούν καινοτόμα προγράμματα στη σχολική πράξη, οι μέχρι τώρα έρευνες που εξέτασαν την επίδραση της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, στάσεων και συμπεριφορών των μαθητών είναι λίγες, θα ήταν χρήσιμο ο μελλοντικός προσανατολισμός της έρευνας σε αυτό το πεδίο. Ενδιαφέρον θα παρουσίαζε η εφαρμογή και μελέτη προγραμμάτων ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας σε προγράμματα Ολυμπιακής Παιδείας, ανάλογα με την ηλικία των μαθητών (6-9 ετών, 9-12 ετών, 12-14 ετών, 14-16 ετών) και ανάλογα με το κοινωνικό υπόβαθρο των μαθητών (αστικές, μη αστικές περιοχές). Γενικότερα η εφαρμογή και η μελέτη της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας μέσω καινοτόμων προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας, θα έδινε πιο αξιόπιστα αποτελέσματα για την σημασία της στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Σημασία για την Ολυμπιακή Παιδεία και τη Φυσική Αγωγή

Η Ολυμπιακή Παιδεία, αλλά και το μάθημα της Φυσικής Αγωγής μπορούν να λειτουργήσουν στους μαθητές ως μέσο ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων, στάσεων και αξιών. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρατέθηκαν στην παρούσα έρευνα, φαίνεται η συμβολή της ομαδοσυνεργατικής μάθησης στην υλοποίηση αυτού του στόχου. Η ομαδοσυνεργατική μάθηση ενισχύει την αλληλεπίδραση των μαθητών και προάγει διαχρονικές αξίες.

Σημασία για την Ποιότητα Ζωής

Η παρούσα έρευνα έχει σκοπό να επισημάνει την επίδραση των ομαδοσυνεργατικών μεθόδων διδασκαλίας, ως βασικά διδακτικά εργαλεία για την υλοποίηση προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας, αλλά και καινοτόμων προγραμμάτων Φυσικής Αγωγής. Στα θεωρητικά και ερευνητικά στοιχεία που παρατέθηκαν γίνεται εμφανής η συμβολή της ομαδοσυνεργατικής μάθησης στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, αξιών και στάσεων και κατ' επέκταση στην ποιότητα ζωής των σημερινών νέων και αυριανών πολιτών.

Βιβλιογραφία

- Baskau, H. (1987). *Μέθοδοι Ολυμπιακής Εκπαίδευσης*. Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, 27^η Διεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες, (σ. 165-174). Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.
- Binder, D. (1994). *Το Όραμα της Ολυμπιακής Παιδείας στα σχολεία*. Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, 2^η Κοινή Διεθνής Σύνοδος για Διευθυντές Εθνικών Ολυμπιακών Επιτροπών, Μέλη και Στελέχη Εθνικών Ολυμπιακών Επιτροπών και Διεθνών Αθλητικών Ομοσπονδιών, (σ. 66-77). Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.
- Consortium of Institutions for Development and Research in Education in Europe (CIDREE). (1998). *Διεπιστημονική Διδασκαλία και Μάθηση στο Σχολείο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης* (μετ. Α. Γαλανοπούλου, Ν. Ηλιάδης). Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Courau, S. (2000). *Τα βασικά εργαλεία του εκπαιδευτή ενηλίκων* (μετ. Ε. Μουτσοπούλου). Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Frey, K. (1998). *Η μέθοδος Project* (μετ. Κ. Μάλλιου). Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Helm, J. H., & Katz, L. (2002). *Μέθοδος Project και Προσχολική Εκπαίδευση – Μικροί Ερευνητές* (μετ. Α. Βεργιοπούλου). Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Hirst, P. (2003). Η Φύση των σκοπών της Εκπαίδευσης (μετ. Π. Χατζηπαντελή). Στο R., Marples (επιμ.), *Οι σκοποί της εκπαίδευσης*, (σ. 197-212). Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Jaques, D. (2001). *Μάθηση σε ομάδες* (μετ. Ν., Φίλλιπς). Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Jarvis, P. (2004). *Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση. Θεωρία και Πράξη* (μετ., Α., Μανιάτη). Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχιμο.
- Georgiadis, K. (2010). *The Implementation of Olympic Education Programs at World Level. Procedia Social and Behavioral Sciences*, 41, 6711-6718.
- Katz, L., & Chard, S. (2004). *Η Μέθοδος Project: Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητας των παιδιών της προσχολικής ηλικίας*. (Επιμ. Μ. Κόνσολας, Μετ. Ρ. Παμαρέλλη). Αθήνα: Ατραπός.
- Kilpatrick, W, H. (1918). The Project Method. *Teachers College Record* 19, 319-323. Στην <http://www.enotes.com/1910-education-american-decades-ps/project-method>. Ανασύρθηκε τον Φεβρουάριο 17, 2015.
- Naul, R. (2007). *Olympic Pedagogy as a theory of development of Ethical and Humanistic Values in Education*. International Olympic Academes, 9th International Session for Directors of National Olympic Academies, (p. 27-40). Olympia: I.O.A.
- Parry, J. (2004). *Ο Ολυμπισμός και η ηθική του*. Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, 44^η Διεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες, (σ. 90-108). Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.
- Saskatoon Public Schools, Online Learning Centre Instructional. (2008). Strategies Online. Στην <http://olc.spsd.sk.ca/>. Ανασύρθηκε τον Απρίλιο 5, 2008.
- Schneider, A. (2006). «*Εν Αγωνίζεσθαι*»: σεβασμός για τον αγώνα. Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, 46^η Διεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες, (σ. 86-105). Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.
- Stenhouse, L. (2003). *Εισαγωγή στην Έρευνα και την ανάπτυξη του αναλυτικού προγράμματος* (μετ. Α., Τσαπέλης). Αθήνα: Σαββάλας.
- Steutel, J., & Spiecker, B. (2003). Φιλελευθερισμός και Κριτική Σκέψη (μετ. Π. Χατζηπαντελή). Στο R., Marples, (ed.), *οι σκοποί της εκπαίδευσης*, (σ. 97-116). Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Stolyarov, V. (1995). *Η πολιτική εξέλιξη του κόσμου και οι συνέπειες της για το ολυμπιακό Κίνημα. Μπορεί το Ολυμπιακό Κίνημα να επηρεάσει τις πολιτικές αλλαγές μέσω της Ολυμπιακής Παιδείας*. Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, 35^η Διεθνής Σύνοδος για Νέους Μετέχοντες, (σ. 81-93). Αρχαία Ολυμπία: Δ.Ο.Α.
- Αναγνωστοπούλου, Μ. (2001). *Η ομαδική διδασκαλία στην εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

- Δεδούλη, Μ. (2002). Βιωματική Μάθηση – Δυνατότητες αξιοποίησής της στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης. *Επιθεώρηση εκπαιδευτικών θεμάτων*, 6, 145-159.
- Δεμερτζή, Κ., & Μπαγάκης, Γ. (2006). Ανιχνεύοντας τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών ενός ελληνικού γυμνασίου για την ηγεσία και την μάθηση. Στο Γ. Μπαγάκης, (επιμ.), *Εκπαιδευτικές αλλαγές η παρέμβαση του εκπαιδευτικού και του σχολείου*, (σ. 135-145). Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Θεοδωράκης, Ι., Αυγερινός, Α., Κέλλης, Η., Παπαχαρίσης, Β., & Χασάνδρα, Μ. (2001). *Ολυμπιακή Παιδεία: Από τη θεωρία στην πράξη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Θεοδωράκης, Ι., Γραμματικόπουλος, Β., & Γούδας, Μ. (2003). *Έκθεση Αξιολόγησης Προγράμματος Ολυμπιακής Παιδείας*. Τρίκαλα: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού.
- Καμαρινού, Δ. (2000). *Βιωματική Μάθηση στο Σχολείο* (3^η έκδοση). Ξυλόκαστρο.
- Κατσαρού, Ε., & Δεδούλη, Μ. (2008). *Επιμόρφωση και αξιολόγηση στο χώρο της εκπαίδευσης*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Μακρής, Α. (1999). *Ιστορική αναδρομή στους Ολυμπιακούς Αγώνες*. Εργασία project από το πιλοτικό πρόγραμμα της Ολυμπιακής Παιδείας, σχολικού έτους 1998-1999. Αθήνα: 14^ο Δημοτικό Σχολείο Καλλιθέας.
- Μακρής, Α. (2013). *Σχεδιασμός, οργάνωση και εφαρμογή προγραμμάτων Ολυμπιακής Παιδείας. Η εκπαιδευτική διάσταση του προγράμματος Ολυμπιακής Παιδείας των Ολυμπιακών Αγώνων «Αθήνα 2004»*. Σπάρτη: Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, ΤΟΔΑ, Διδακτορική διατριβή.
- Μάστορα, Ι. (2003). *Εφαρμοσμένα Προγράμματα Ολυμπιακής Παιδείας: Κριτική Προσέγγιση και Ανάλυση*. Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Φιλοσοφίας Παιδαγωγικής Ψυχολογίας.
- Ματσαγουράς, Η. (2004). *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Μουντάκης, Κ., Γολεγού, Σ., Βουζίκια, Ε., & Παπαδόπουλος, Α. (2002). *Ολυμπιακή και Αθλητική Παιδεία*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Παπαϊωάννου, Α., Θεοδωράκης, Ι., & Γούδας, Μ. (2003). *Για μία καλύτερη Φυσική Αγωγή*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Χριστοδουλίδη.
- Πετρουλάκης, Ν. (1992). *Προγράμματα εκπαιδευτικοί στόχοι*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Σουλιώτη, Ε., & Παγγέ, Τ. (2004). Διαθεματική προσέγγιση και διδασκαλία. Η Μέθοδος Project. *Νέα Παιδεία*, 112, 40-50.
- Σωτηράκου-Χανιώτη, Μ. (1995). *Μέθοδοι Περιβαλλοντικής Παιδείας*. Διδακτορική Διατριβή. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.
- Ταρατόρη -Τσαλκατίδου, Ε. (2002). *Η μέθοδος Project στην θεωρία και στην πράξη*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.
- Υπουργείο Παιδείας. (2003). *Ολυμπιακή Παιδεία*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ.
- Χρυσάφιδης, Κ. (2006). *Βιωματική-Επικοινωνιακή Διδασκαλία- Η εισαγωγή της μεθόδου Project στο Σχολείο*, (10^η έκδοση). Αθήνα: Gutenberg.

Υπεύθυνος έκδοσης: Ελληνική Ακαδημία Φυσικής Αγωγής, **Υπεύθυνος συντακτικής επιτροπής:** Γιάννης Θεοδωράκης, **Επιμελητές έκδοσης:** Βάσω Ζήση, Βασίλης Γεροδήμος, Αντώνης Χατζηγεωργιάδης, Θανάσης Τσιόκανος, Αθανάσιος Τζιαμούρτας, Γιώργος Τζέτζης, Θωμάς Κουρτέσης, Ευάγγελος Αλμπανιδής, Κων/να Δίπλα. **Διαχείριση-επιμέλεια-στοιχειοθεσία:** Στέφανος Πέρκος, Βασίλης Μπούγλας.

Editor -in- Chief: Hellenic Academy of Physical Education, **Head of the editorial board:** Yannis Theodorakis, **Editorial Board:** Vaso Zissi, Vasilis Gerodimos, Antonis Chatzigeorgiadis, Thanassis Tsiokanos, Athanasios Jamurtas, Giorgos Tzetzis, Thomas Kourtessis, Evangelos Albanidis, Konstantina Dipla. **Editorial management:** Stefanos Perkos, Vasilis Bouglas.